



Ιστορία, θεωρίες και θεσμοί της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης

Μάθημα 6^ο: Η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Η συνθήκη του Μάαστριχτ

Ιωάννης Παπαγεωργίου, Επίκουρος Καθηγητής
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών, ΑΠΘ



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.



Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.





ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Μάθημα 6^ο

Η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης Η συνθήκη του Μάαστριχτ

Περιεχόμενα μαθήματος

1. Η τάση για οικονομική και νομισματική ένωση μέσα σε ένα ορυμαγδό διεθνών εξελίξεων.
2. Η Ευρώπη ως σημείο αναφοράς των ευρωπαϊκών χωρών.
3. Οι πυλώνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα κριτήρια του Μάαστριχτ.



Σκοποί μαθήματος

- 1989: Παρουσίαση των ραγδαίων εξελίξεων
- Επισήμανση της ανάγκης για μια ισχυρή συνεκτική πολιτική δομή
- Ανάδυση των 3 πυλώνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Προσέγγιση των κριτηρίων του Μάαστριχτ για την σύγκλιση των ευρωπαϊκών οικονομιών.





1^η ενότητα

Η τάση για οικονομική και νομισματική ένωση μέσα σε ένα ορυμαγδό διεθνών εξελίξεων

Οι διαδικασίες για νομισματική ένωση

- Η εσωτερική αγορά εμπεριέχει, λογικά, οικονομική και νομισματική ένωση.
- Η Ενιαία Πράξη το υπονοεί χωρίς να το δηλώνει ρητά.
- Μετά την ΕΕΠ, ο Ντελór προωθεί την ιδέα
 - Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Αννόβερο (1988) → ανάθεση σε επίτροπο υπό τον Ντελór της επεξεργασίας σχεδίου για Οικονομική και Νομισματική Ένωση.
 - Έκθεση Ντελór (Απρίλιος 1989)
 - ΟΝΕ σε τρία στάδια
 - Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.



Η Διακυβερνητική Διάσκεψη για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση

- Οι επιφυλάξεις της Γερμανίας ως προς την εγκατάλειψη του μάρκου.
- Οι ενστάσεις της Βρετανίας.
- Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Στρασβούργου (Δεκέμβριος 1989) αποφασίζει να συγκαλέσει ΔΚΔ για την μεταρρύθμιση της Συνθήκης της Ρώμης ώστε να συμπεριλάβει και τις διατάξεις για την ΟΝΕ.



Στο αναμεταξύ, ωστόσο...

- Ο κόσμος άλλαξε...



Οι αλλαγές της διεθνούς συγκυρίας

1/2

- Η κατάρρευση του κομμουνιστικού συστήματος.
 - Η επαναφορά της παν – ευρωπαϊκής προοπτικής.
 - Η μετάβαση στην οικονομία της αγοράς και οι οικονομικές της επιπτώσεις στην Ανατολική Ευρώπη.
- Οι τριγμοί στο οικοδόμημα της Σοβιετικής Ένωσης.
 - Η απουσία του αντίπαλου δέους.



Οι αλλαγές της διεθνούς συγκυρίας

2/2

- Ο πόλεμος του Κόλπου
- Η αστάθεια στην Γιουγκοσλαβία
 - Ο πόλεμος στο κέντρο της Ευρώπης
 - Η ανάγκη μιας ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής.



Οι αλλαγές μέσα στη ΕΚ

- Η ενοποίηση της Γερμανίας
- Τα διλήμματα για το μέλλον της ισχυρότερης χώρας της ΕΚ
- Η επανεμφάνιση του γερμανικού προβλήματος
- Η επίσπευση της πολιτικής ένωσης
- Η σύνδεση της πολιτικής ένωσης με την νομισματική ένωση.





ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

2^η ενότητα

Η Ευρώπη ως σημείο αναφοράς των ευρωπαϊκών χωρών

Η ιστορική παραχώρηση του Kohl

- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Στρασβούργο
 - Η Γερμανία αποδέχεται την νομισματική ένωση (άρα εγκαταλείπει το μάρκο) εφόσον η ΕΚ (βλέπε Γαλλία) δεχθεί την επανένωση της Γερμανίας και την πολιτική ένωση της ενωμένης Γερμανίας με την υπόλοιπη Κοινότητα.
 - «Μισό μάρκο για τον Μιτερράν, ολόκληρη η Γερμανία για τον Κολ».



Οι Θεσμικές εξελίξεις

- Απρίλιος 1990: Κοινή επιστολή Κολ – Μιτερράν στον (Ιρλανδό) προεδρεύοντα του Συμβουλίου «ήλθε η στιγμή για την μετατροπή του συνόλου των σχέσεων των κρατών μελών σε μια Ευρωπαϊκή Ένωση».
- Προτείνουν 2^η ΔΚΔ για την πολιτική Ένωση, παράλληλα με αυτήν για τη νομισματική
 - Ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμότητας και αποτελεσματικότητας των θεσμών.
 - Διασφάλιση συνοχής σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο.
 - Διαμόρφωση ουσιαστικής κοινής εξωτερικής πολιτικής.
- Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Δουβλίνου (Ιούνιος 1990) αποφασίζει τη σύγκληση 2^{ης} ΔΚΔ.



Τα μεγάλα θέματα

- Πόλεμος στον Κόλπο
- Διάλυση της Γιουγκοσλαβίας
- Μικρο – εθνικισμοί
- Μαζική εισροή προσφύγων από Γιουγκοσλαβία και μεταναστών από την υπόλοιπη Ανατολική Ευρώπη

ΤΟ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ

Να μπορέσει η Ευρώπη να αναμορφώσει τους θεσμούς της και αν λειτουργήσει ως σημείο αναφοράς και οδηγός για τις υπόλοιπες χώρες της ηπείρου.



Η λογική συνέπεια

- Μια ισχυρή, συνεκτική οιονεί κρατική πολιτική δομή με
 - Επαρκή οικονομική δύναμη και
 - Σημαντικό και ενιαίο λόγο στις εξελίξεις της ηπείρου.



Οι αντιστάσεις

- Βρετανία και Γαλλία δεν ήθελαν να κοινοποιήσουν την εξωτερική (και ιδίως την αμυντική) πολιτική τους.
- Η Γερμανία δεν ήθελε μεγάλη αύξηση της συνεισφοράς της στην Κοινότητα γιατί είχε μπροστά της το κόστος της ανοικοδόμησης της Ανατολικής Γερμανίας.
- Η διάσταση μεταξύ ευρωπαϊστών (υπέρμαχοι μιας ξεχωριστής αμυντικής ταυτότητας) και Ατλαντιστών (υποστηρικτές της ενίσχυσης του ευρωπαϊκού σκέλους του ΝΑΤΟ) αποδυναμώνει τον ενιαίο ευρωπαϊκό λόγο στα μεγάλα διεθνή θέματα.



Ο τελικός συμβιβασμός

- Η αφαίρεση του «ομοσπονδιακού πεπρωμένου» (vocation fédérale) της Ένωσης
- Η δημιουργία μιας ένωσης με τρία σκέλη και τρεις νοοτροπίες
- Η υιοθέτηση των αυτεξαιρέσεων (opt – out)
 - Στην ΟΝΕ
 - Στις κοινωνικές πολιτικές
 - Στον τομέα της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων (όπου επιτρέπεται opt – in).





3^η ενότητα

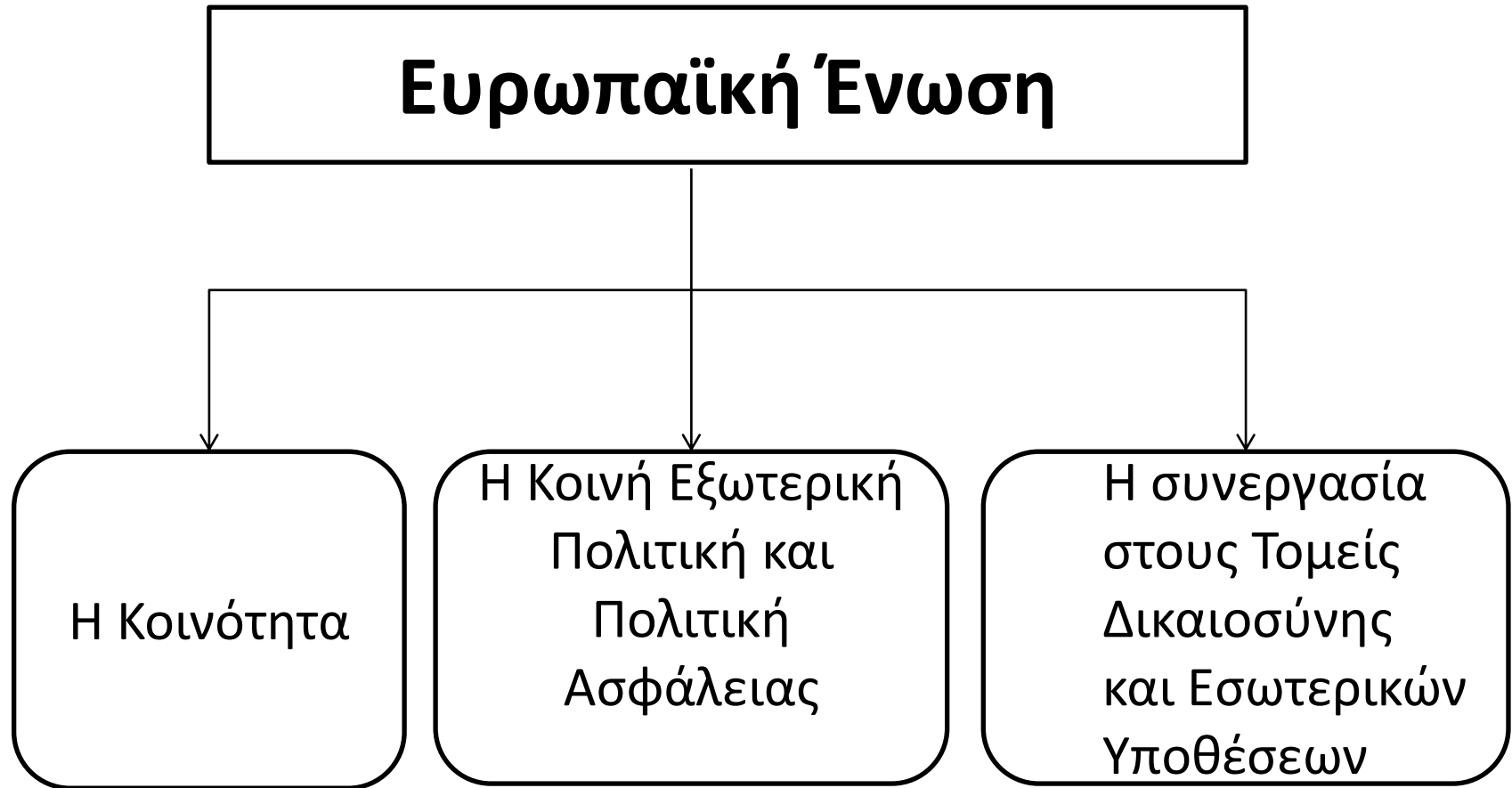
Οι πυλώνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η δομή της νέας Ευρώπης 1/2

- Ευρωπαϊκή Ένωση
 - Η Κοινότητα
 - Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας
 - Η συνεργασία στους Τομείς Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων.



Η δομή της νέας Ευρώπης 2/2



Η έννοια των πυλώνων

- Μια ένωση
- Με τα ίδια όργανα
- Που όμως, ανάλογα με το αντικείμενο αποφασίζουν και δρουν με διαφορετικό τρόπο.



Παράδειγμα α' πυλώνα

- Το περιβάλλον (πρόταση οδηγίας για τα απόβλητα)
- Η νομοθετική πρωτοβουλία → Επιτροπή
- Η απόφαση λαμβάνεται από το Συμβούλιο Υπουργών (με ειδική πλειοψηφία → άρα με ενδεχόμενο να μην συμφωνεί ένα κράτος) και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (με τη διαδικασία της συναπόφασης)
- Η απόφαση ελέγχεται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και
- Δεσμεύει τα κράτη και τους πολίτες.



Παράδειγμα β' πυλώνα

- Κ.Ε.Π.Π.Α. (πρόταση κοινής δράσης κατά της πειρατείας στον Ινδικό Ωκεανό)
- Η νομοθετική πρωτοβουλία → κράτη μέλη
- Η απόφαση λαμβάνεται από το Συμβούλιο Υπουργών (με ομοφωνία)
- Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενημερώνεται και παρέχει τη γνώμη του
- Η απόφαση δεν ελέγχεται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο
- Δεσμεύει τα κράτη και όχι τους πολίτες παρά μόνο εφόσον τα κράτη αναλάβουν ειδική δέσμευση σχετικά.



Παράδειγμα γ' πυλώνα

- Πρόταση απόφασης για τη θέσπιση προϋποθέσεων για την ελεύθερη κυκλοφορία των νομίμων μεταναστών στο εσωτερικό της Ένωσης
- Η νομοθετική πρωτοβουλία → Επιτροπή ή κράτη μέλη
- Η απόφαση λαμβάνεται από το Συμβούλιο Υπουργών (σχεδόν πάντα με ομοφωνία)
- Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενημερώνεται και παρέχει τη γνώμη του
- Η απόφαση δεν ελέγχεται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και
- Δεσμεύει τα κράτη και τους πολίτες.



Οι θεσμικές αλλαγές της Συνθήκης

- Σαφέστερος ρόλος στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (κατευθύνει την εξωτερική πολιτική, ορίζει τον πρόεδρο της Επιτροπής...)
- Το Κοινοβούλιο γίνεται συν – νομοθέτης (η διαδικασία της συναπόφασης), δίνει την σύμφωνη γνώμη του σε προσχώρηση νέων μελών και αναθεώρηση των Συνθηκών, εγκρίνει τον Πρόεδρο και τα μέλη της Επιτροπής
- Νέες αρμοδιότητες στην Ένωση (πολιτισμός, παιδεία, διευρωπαϊκά δίκτυα, περιβάλλον, βιομηχανική πολιτική...)
- Νέοι θεσμοί στην Ένωση (Διαμεσολαβητής, Επιτροπή Περιφερειών)
- Ευρωπαϊκή ιθαγένεια.





ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

4^η ενότητα

Η οικονομική και νομισματική ενοποίηση (κριτήρια Μάαστριχτ)

Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση 1/2

- Τα 3 στάδια
- 1^ο στάδιο: ένταξη όλων των νομισμάτων των χωρών που θέλουν να συμμετάσχουν στην ΟΝΕ στον Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών.



Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση 2/2

- 2^ο στάδιο: 1.1.1994 → Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ινστιτούτο (πρόδρομος ΕΚΤ που ιδρύθηκε την 1.7.1998)
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Μαδρίτης (Δεκέμβριος 1995): το νέο νόμισμα θα ονομάζεται ευρώ και όχι ECU.



Τα κριτήρια του Μάαστριχτ (κριτήρια σύγκλισης των οικονομιών) 1/3

- Το σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης (παραχώρηση προς τη Γερμανία)
- Στόχος η εξυγίανση της δημοσιονομικής κατάστασης των κρατών του ευρώ και η δημιουργία ισχυρού και μη πληθωριστικού νέου νομίσματος.



Τα κριτήρια του Μάαστριχτ (κριτήρια σύγκλισης των οικονομιών) 2/3

- Περιορισμός του δημοσιονομικού ελλείμματος (κάτω από το 3% του ΑΕΠ)
- Περιορισμός του δημοσίου χρέους (κάτω από το 60% του ΑΕΠ)
- Περιορισμός του πληθωρισμού (μη υπερβαίνουν το 1,5% του μέσου όρου των τριών χωρών με το χαμηλότερο πληθωρισμό).



Τα κριτήρια του Μάαστριχτ (κριτήρια σύγκλισης των οικονομιών) 3/3

- Περιορισμός του βασικού μακροπρόθεσμου επιτοκίου (μη υπερβαίνον το 2% του μέσου όρου των τριών χωρών με το χαμηλότερο μακροπρόθεσμο επιτόκιο)
- Συμμετοχή στο ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα για τουλάχιστον 2 χρόνια.



Το 3^ο στάδιο της ΟΝΕ

- 31.12.1998 Κλείδωμα ισοτιμιών
- 1.1.2001 Κυκλοφορία του νέου νομίσματος.



Τα προβλήματα της επικύρωσης 1/2

- Μια ενοποίηση ερήμην των λαών
- Οι ενδογενείς παράγοντες αμφισβήτησης
 - Μακρά και αναξιοπρεπής διαπραγμάτευση
 - Η ακατανόητη και ασαφής γλώσσα
 - Η παρείσφρηση της Ένωσης σε ευαίσθητους τομείς της εθνικής κυριαρχίας και ταυτότητας (νόμισμα, εξωτερική πολιτική, ιθαγένεια).



Τα προβλήματα της επικύρωσης 2/2

- Οι εξωγενείς παράγοντες αμφισβήτησης
 - Η οικονομική ύφεση
 - Η παγκοσμιοποίηση
 - Η αδυναμία της Ευρώπης να απαντήσει στις κρίσεις της Γιουγκοσλαβίας και του Ιράκ.



Η πρώτη αμφισβήτηση του ενοποιητικού εγχειρήματος

- Το αρνητικό δημοψήφισμα στη Δανία
 - To be and not to be; that is the answer.
- Το δημοψήφισμα στην Γαλλία
 - Η εγκάρσια διαίρεση Αριστεράς και Δεξιάς.
- Η αναγνώριση ειδικού καθεστώτος για τη Δανία (μόνιμη αυτεξάιρεση από όλες τις πολιτικές που αφαιρούν εθνική κυριαρχία).



Η θέση σε ισχύ της Συνθήκης

- Η Συνθήκη εγκρίθηκε τον Δεκέμβριο του 1991 από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μάαστριχτ (9 – 10.12.1991)
- Υπογράφηκε στις 7.2.1992
- Και τέθηκε σε ισχύ την 1.11.1993.



Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ιωάννης Παπαγεωργίου. «Ιστορία, Θεσμοί και Θεωρίες της ΕΕ. Η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ.». Έκδοση: 2.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS230/>.



Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».



Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>





Τέλος 6^{ου} Μαθήματος

Επεξεργασία: Γαβριέλα Λ. Μαζαράκη
Θεσσαλονίκη, Εαρινό εξάμηνο 2014





ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την 2^η έκδοση.

Έχουν προηγηθεί οι κάτωθι εκδόσεις:

- Έκδοση 1^η διαθέσιμη εδώ.

<http://www.polsci.auth.gr/index.php?lang=el&rm=2&mn=15&csid=%CE%9A%CE%A50403>.



Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

